

KJAK

Mátt- og mótloysi um framtíðar psykiatri í Føroyum



Jana Mortensen
Sjúkrarøktarfrøðingur á Psykiatriska deplinum

Meg minnst mátt- og mótloysi eg mangan sat við, tá eg fyri nøkrum árum síðan arbeiddi á einum av seingjardeildunum á Psykiatriska deplinum og enn einaferð stóð við ungari gentu, sum ikki visti sær betri ráð til tess at handfara truplar kenslur, enn at skera seg... Fer eftir fer... Og eg hevði ikki nøktandi amboð, til

tess at hjálpa gentuni víðari til aðrar og meira gagnligar strategiir...

Eg sat ikki einsamøll við hesum kenslum av mátt- og mótloysi...Tað vóru vit so nógv sum gjørdu, bæði fakfólk, sjúklingar og avvarðandi... Ofta vóru innleggingarnar langar og, sæð í bakspeglið, ikki altíð líka gagnligar... Tað var netupp hetta ráðaloysi sum førði til, at leiðandi yvirlæknin og leiðandi sálarfrøðingurin á Psykiatriska deplinum kunnaðu seg um aðrar og meira hóskaandi viðgerðarhættir til júst henda sjúklingabólk. Úrslitið var, at eg sjálv og nøkur onnur starvsfólk fingi høvi at dugna okkum innan metoduna kallað “Dialektisk Atferðar Terapi” (stytt DAT, ella DBT á enskum), sum snøgt sagt hevur verið ein sólskinssøga fyri nógvav teim sjúklingum, vit fyrr

stóðu rættiliga hjálparleys yvirfyri at hjálpa. DAT er ein ambulant viðgerð og hevur frá vit byrjaðu í 2008 til í dag, virkað sum eitt ambulant viðgerðartilboð á Psykiatriska deplinum. Tað er trupult at máta upp á fyrirbyrgjan, men eg eri onga løtu í iva um, at bæði gongdin hjá teimum sjúklingum sum eru komnir fyri seg, hevur verið skjótari og betri, og at talið er hægri, enn tað annars vildi verið, hildu vit áfram við innleggingartilboðnum sum vit høvdu frammanundan. Tað er ein fantastisk ferð aftur til eitt lív sum er vert at liva, sum vit í DAT toyminum mangan hava verið á saman við sjúklingum okkara... Og tað er ikki trupult at kveikja vón, tá vit sjálvi hava erfarið ferð eftir ferð, at tað BER til at koma seg, hóast lívið ALS onga meining gevur í lýtuni og deyðin og sjálvs-

oyðilegging tykist verða einasti linni í ómetaligu sváru líðingini. Vit hava sum fakfólk fylgt við á ferðini, og oftast hava vit veitt nógvan stuðul at byrja við, til flogið hjá sjúklingunum eftirhondini gerst so sterkt, at vit kunnu sleppa og síggja vakra flogið av tí (ofta) unga menniskjanum, sum einaferð ikki helt seg hava virðið at liva, men sum nú møtir verðini í tryggari vissu um, at lívið er myndað av gleði og sorg, vón og vónloysi, upp- og niðurtúrum, og at tað í øllum førum er vert at liva.

Í hesum døgum kenni eg aftur mátt- og mótloysi! Hesaferð kemst tað tó ikki av mínum ráðaloysi í mun til, hvussu eg kann hjálpa ungum menniskjum við ovurstórari sálarligari líðing. Tí tað kann eg oftast! Um also politiska skipanin loyvir tí... Og við sparitiltøkunum sum liggja

í kortunum fyri Psykiatriska depilin í komandi figgjarlóg, loyvi eg mær stórliga at ivast í, um rúm er fyri ambulantum tilboðum sum DAT, sum annars bara er eitt av mongum tilboðum, sum eru í umbúna, men sum vit enn ikki hava sett í verk, tí peningurin ikki er tøkur. Vit høvdu tó væntað, at tann peningur sum liggur bundin í tí uppgávu, vit í fleiri ár hava røkt fyri almannaverki, og sum tey nú so spakuliga eru við at yvirtaka, nú loksins kundi brúkast til at økja um ambulanta virksemi, soleiðis at vit kundu viðgera fleiri, meira málrættað, og uttan at grípa óneyðuga stórt inn í dagliga lívið hjá tí, sum tørvar hjálp og avvarðandi hansara. Soleiðis sum figgjarliga støðan er fráboðað at verða , verður ikki rúm fyri øðrum tilboðum á Psykiatriska deplinum enn

ein viðgerðareind, har fólk kunnu verða innløgð! Og tað er sanniliga neyðugt at hava eina slíka viðgerðareind, tí í summum førum er tað at verða innlagdur hitt besta tilboðið! Men tað er stórt spell og eitt veldugt afturstig fyri føroyska psykiatri, verður tað hitt einasta tilboðið.... Og eg ivist ongantið í, at ein av mongum avleiðingum verður størri sálarlig líðing fyri fleiri av landsins borgarum.

Góðu tit í politisku skipanini! Svíkið ikki borgarar okkara, sum liða av sálar-sjúku! Í staðin fyri at niðurlaga, latum okkum so heldur uppraðfesta, til gagns fyri samfelagið alt... Bæði av økonomiskum OG humanum ávum!

Rættarsamfelag uttan harðskap



Annita á Friðriksmørk

Løgreglan, havi eg skilt ikki,

helt seg ikki kunna forða fyri alment fráboðaðu átøkunum hjá Sea-Shephard. Grundgevingin var, at man vildi verja tali- og skrivifrælsi, og at forboð ímóti átøkum, sum vóru til ampa fyri almenna friðin skuldu nú knappliga verða í stríð við grundlógartryggja rættindi. Hetta er beinleiðis skeivt. Grundlógin tryggjar hinvegin, at átøk kunnu forbjóðast um hesi eru til ampa fyri almenna friðin! Grein 79 í donsku

grundlógini, sum sigur m.a., at "...Offentlige forsamlinger har politiet ret til at overvære. Forsamlinger under åben himmel kan forbydes, når der af dem kan befrygtes fare for den offentlige fred."

Fólk eru og skulu verða hjartliga vælkomnin framhaldiandi at verða ímóti grindadrápi. Tað er teirra grundleggjandi rættindi. Og tað eigur man at loyva í einum rættarsamfelag. Men geri hetta við upplýsing, mótmælisgongum, og øðrum

átøkum, sum hoyra heima í einum rættarsamfelagið. At brúka rættarsamfelagið sum umbering fyri at loyva átøkum, sum alment fráboðað vilja skapa ófrið og harðskap, er at máa støðið undan frælsinum, sum rættarsamfelagið eigur at geva okkum. Harumframt er tað naivt og í stríð við grundlógina!

Tað er í lagi at verða naivur og gestabliður. Men tað kann eisini verða í so nógv av tí góða. Onki siviliserað land

loyvir felagsskapum inn í landi, sum fráboðar framm-anundan at vitjan teirra hevur til endamáls við fýsiskum amboðum at forða fólkinum í at gera tað, sum er lógligt. Hvi skulu føroyingar so gera tað?

Tað er munur á at mót-mæla við vanligum mót-mælisgongum ella við hjálp av tali og skrivifrælsinum, og so at mótmæla við fýsiskari útgerð, sum hevur til endamáls at skapa ófrið og harðskap.

Rættarsamfelagið tryggjar, at vit kunnu mótmæla við gongum, forsamlingum, við talu ella uppá skrift. við tegningum o.s. fr. Men als ikki við fýsiskum valdi!

Dámar okkum ikki grindadráp kunnu vit mótmæla so galið vit vilja - á nógvum mótum, men ikki við fýsiskum valdi. Tað forðar eitt rættarsamfelag fyri! Annars er ikki talan um RÆTTARsamfelag.

Fíggjarstøðuna hjá einligum pápum



Hanus Samró
Løgtingsmaður fyri fólkaflokkin

Tað hevur verið víst á, at einligir pápar, ið eru undir lesnaði, hava trupult við at fáa endarnar at røkka saman, tí teir skulu gjalda barnapengar, meðan teir eru undir útbúgving. Víst verður á, at einligir pápar, ið eru undir útbúgving, fáa hægri lestrarstuðulin áljóðandi 3,815 kr. um mánaðin, áðrenn heilsutrygd, men teir skulu gjalda 1.083 kr. um mánaðain fyri hvørt barni. Er talan um tvey børn hevur

pápin upp í móti 1.500 kr. um mánaðin at liva fyri, men tað er fyri fastu útreiðslunar, tvs. bústað, trygging, telefon, mat og klæðir v.m.

Minus 138 kr. um dagin Sambært lesarabrævinum “Einligir pápar skulu hava rættindini” dagført 2. desember 2014, ið var sent miðlunum, stendur, at “Einligir pápar (lesandi) við tveimum børnum (parttíð)... síggja

fram til at liva fyri minus 138 krónur um dagin”.

Tað er nógv, sum bendir á, at einligir pápar, ið eru undir lesnaði, hava trupult við fullføra sína útbúgving, tí teir skulu gjalda fleiri túsund krónur um árið í barnapengum, og ikki fáa nakran figgjarligan ágóða frá landinum. Størsti parturin tekur sær av børninum helvtina ella triðing av tíðini, tí má tað metast at vera óheppið,

at einligu páparnir, ið eru undir lesnaði, ikki fáa nakran figgjarligan ágóða.

Óheppið

Tað má metast at vera sera óheppið fyri einligu páparnar, ið royna at fáa sær eina útbúgving, at teir standa við stórari skuld, tá teir verða lidnir við útbúgvingina. Tí verða niðanfyri nevndu spurningarnir settir:

1. Metir Annika Olsen, at

figgjarstøðan hjá einligum pápum, ið eru undir útbúgving, er nøktandi?

2. Kann landsstýriskvinnan útgreina figgjarstøðuna hjá ávikavist einligum mammum og einligum pápum við tveimun børnum, har bæði eru undir lesnaði?

3. Ætlar landsstýriskvinnan at betra um korini hjá einligum pápum, ið eru undir lesnaði?